

otisků skladebně přehozeny. — Knižně vyšly *Povídky malostranské* od *Jana Nerudy* po prvé v říjnu 1877 s knihkupeckým označením 1878 nákladem Ed. Grégra a Ferd. Dattla, po druhé u Ed. Valečky 1884 s datem 1885.

Rozdíly jednotlivých otisků a vydání jsou celkem nepatrné. Nejvíce byl proti prvnímu časopiseckému vydání propracován knižně závěr povídky „Psáno o letošních Dušičkách“. V druhém knižním vydání učinil Neruda proti vydání prvnímu některé drobné změny.

Naše vydání se zakládá v podstatě na druhém vydání Nerudově, posledním, které vyšlo z jeho vlastní ruky. Bylo ovšem srovnáno s tisky časopiseckými a s vydáním prvním. Základem naší normalisace byly „Kritické a ediční zásady pro vydávání novočeských autorů“, které vyšly ve zvláštním otisku z *Věstníku České akademie věd a umění* 1947, doplněné edičními zkušenostmi *Národní knihovny Orbisu* (od r. 1948).

V podrobnostech, jimiž se poněkud odchylujeme od akademických zásad i od zkušeností NK, nutno uvést ještě toto: Nepíšeme slova dohromady tam, kde není jisto, na kterém z nich byl a dosud je přízvuk (na př. proto že, po půl noci a pod.). Oporu pro to máme v Nerudově normalisační praxi samé (v. aparát). Zdvojené souhlásky ponecháváme tam, kde je to příznačné pro záměrnou archaisaci dopisových vloček, a to i v jejich nadpisech (radda a pod.). Podobně je tomu u slova „zpomněla“, „zpomínej“, když se vyskytuje v přímé řeči lidové. Slovo „prázdný“ místo „prázný“ a jemu podobná normalisujeme, kdežto kolísání slovesa „odevříti“ a „otevříti“ ponecháváme. Ponecháváme i kolísání Nerudovy délky samohlásek (myšlénka, pero, nítě, jízba atp.), kromě předložek „podle“ a „vedle“ a kromě přežitků zastaralé normy (dobyti atp.). Cizí slova a jména normalisujeme, kromě případů, kde nelze bezpečně stanovit Nerudovu výslovnost (brillant, bataillon, gulaš, elegant, normale, Hellenové, lutišská) a kromě Nerudova archaisujícího pravopisu německého, kterým se Neruda důsledně liší od německé normy tehdejší. Slovo „piano“ píšeme dlouze („piáno“) jen v přímé lidové

řeči. Velká písmena ve jménech normalisujeme, na začátku věty však je píšeme jen tam, kde jde i u Nerudy nesporně o novou větu a přece ji začíná Neruda písmenem malým, jinak nikoli. (Bílou horou je míněna u Nerudy skutečně hora.) Interpunkci zachováváme co nejúzkostlivěji Nerudovu, protože Neruda sám byl při ní neobyčejně pečlivý stejně jako při dělení na odstavce. Jenom za vloženými větami a před spojenými typu „a když“ (v textu Nerudově, nikoli v dopisech jeho osob) vkládáme sami čárku, protože zde jde o zřejmé nedostatky starého usu. Krom toho vkládáme čárku ve výrazu „Vida, děvčata se ani nepustí“ (str. 32, ř. 11), jinde však zachováváme po citoslovcích interpunkci Nerudovu.

V následujícím kritickém aparátu podáváme jenom věci nejdůležitější, typické a reprezentativní, abychom jednak i širokému čtenářstvu podali zprávu o hlavních věcných a jazykových rozdílech mezi jednotlivými tisky Nerudovými, jednak abychom názorně doložili a ospravedlnili vlastní normalizační práci textovou.

V aparátu označujeme časopisecký tisk písmenou „č“, první knižní vydání číslicí 1, druhé číslicí 2. Nerudův text je tištěn stojatě, naše vysvětlivky kursivou. Číslice před variantami označují první stránku, druhá řádek (shora).

Věnování a letopočty pod názvy povídek přibyly až ve vydáních knižních.

Týden v tichém domě.

12, 13 i učiní č] a učiní 1 2 — 12, 21 na jejíž povrchu č] jejímž 1 2 — 13, 9—10 nitěmi, nitě č 1] nítěmi, nítě 2 — 13, 17—18 buď kmitem č] neb kmitem 1 2 — 13, 25 co to tam č] co tam 1 2 — 14, 11 po půlnoci č] po půl noci 1 2 — 19, 2 kdes č 1] dnes 2 — 36, 20 Ne! č 1] Ne: 2 (*patrně chyba*) — 37, 24 bázlivě se zase rozsvěcovaly č 1] zase *chybí* 2 — 41, 4 slavíků č] slavíkův 1 2 — *naproti tomu* 41, 16

slavíků č 1 2 — 46, 31 to by bylo také pěkné č 1] také *chybí* 2 — 51, 13 ze snu č 1] ze snů 2 — 54, 17 byla sotva č] sotva byla 1 2 — 60, 7 aktovního č] aktového 1 2 — 60, 10 ušlechtilé dojemné č] ušlechtilé dojemné 1 2 (*knižně patrně chyba*) — 61, 13 pulčata č] půlčata 1 2 (*časopisecky srozumitelnější!*) — 65, 8 líp známí č 1] líp *chybí* 2 — 65, 11—12 ostrovtipu č 1] ostrovtipů 2 (*patrně chyba*) — 65, 15 stála č] stojí 1 2 — 73, 16—17 máme všechno č 1] máme to všechno 2 — 78, 6 Katuško! č 1] Katuško, 2 (*č 1 lepší*) — 79, 3 nervovního č 1] nervosního 2 — 82, 16 na mne č 2] na mně 1 — 89, 10—11 lacino a v Praze na trhu bych byla zrovna za ty peníze nakoupila, avšak č 1] lacino, avšak, *ostatek chybí* 2 — 92, 24 prožluklé, já k večeru vždycky ztrácím paměť č] prožluklé, *ostatek chybí* 1 2 — 95, 27 Ale to je faleš! č 1] Ale je to faleš! 2 — 96, 5 a proč č 1] proč 2 — 97, 6 jedinkráte č 1] jedenkrát 2 — 97, 15 pod sebou, a tou půdou č] pod sebou a tou půdou 1 2 (*č lepší*) — 107, 14 plný dvůr a průjezd č] dvůr a průjezd plný 1 2 — 107, 28 bezbarvitostí č] barvitostí 1 2.

Pan Ryšánek a pan Schlegl.

109, 6 restaurace i první dům č (*chyba?*)] restaurace: první dům 1 2 — 110, 14 obaleni č] vhaleni 1 2 — 110, 31 Vidím je před sebou jako dnes! *na konci odstavce* č] Vidím je všechny před sebou jako dnes! *na začátku odstavce* 1 2 — 114, 25 hezcí, podobné č 1] hezcí: podobné 2 — 115, 14 rukou levou č 1 (*č chybně lavou*)] levou rukou 2 — 116, 3 k stolku č 1] k stolu 2 — 118, 4 hnutí č 1] pohnutí 2 — 118, 19 než jindy č 1] než kdy jindy 2 — 118, 24—25 že by mu byl ruku stiskl č 1] že by mu ruku stiskl 2.

Přivedla žebráka na mizinu.

123, 5—6 zcela bez ostychu č] bez ostychu 1 2.

O měkkém srdci paní Rusky.

133, 6—11 *Odstavec oddělen teprve v* 1 2. — 133, 6 má

povídka č 1] naše povídka 2 — 133, 8—9 v parádním č 1] parádním 2 (*patrně chyba*) — 133, 12 byl určen č 1] určen byl 2 — 135, 20 na ni vyčekal č] na ní vyčekal 1 2 — 136, 4 na neznámou svou sousedku č] k neznámé své sousedce 1 2 — 136, 29 bacni č 1] báci 2 — 137, 2 Jen honem ven č] Jenom honem ven 1 2.

Večerní šplechty.

140, 22 kdys v roku 1848 č 1] v roku 1848 2.

Doktor Kazisvět.

159, 29—31 řičel řemenář. č] řičel řemenář, jímž byla náhle zalomcovala myšlenka na těch pět tisíc 1 2.

Hastrman.

166, 5 pojem č 1] dojem 2 — 166, 12 Byl dobrý člověk! č] Dobrý člověk! 1 2 — 167, 29 zazářily č 1] zářily 2 — 168, 31 Nebe bylo modravé č] Nebe se modralo 1 2.

Jak si nakouřil pan Vorel pěnovku.

171, 18 místo určité č] určené 1 2 — 172, 14 štíplý č 1] štíhlý 2 — 173, 30 O hodině deváté č] O deváté hodině 1 2.

U tří lilí.

178, 8 arkádkami č 1 (*jako všude dále*)] arkádami 2 (*dále i zde arkádky (!)*) — 180, 2 ale myslil jen č] ale myslil jsem jen 1 2. — *Povídka „U tří lilí“ je v č označena jako I. z „Dvou povídek malostranských“. Jako II. je označena tato báseň do knihy nepojatá:*

Legenda z kamenného mostu.

Branou přišel chudý vandrovníček,
mladý, dvacetileté as hoše.

Přešel Prahou k kamennému mostu,
uprostřed dál nemoh, mdlo mu hostu,

na zídku se opřel o uzlíček.
Pohlíd vzhůru k svatojanské soše,
smeknul čapku, pohladil si vlasy:
„Svatý Jene, ty máš zlaté časy!
Stojíš tu tak klidně ve své slávě,
za dne lidé všichni pozdravují,
navečer ti lampy upravují —
já pak do únavy po únavě,
bloudím světem ode města k městu,
kropím potem kamenitou cestu,
tvrdý kámen venku, tvrdý v Praze —
svatý Jene, ty se tu máš blaze!

Svatý Jan naň nějak mrzut shlídne,
jako by měl na svět s kopečku,
z skoupých úst pak splyne málo vlídné:
„To se tuze mýlíš, holečku!
Já tu ovšem zcela pěkně stojím,
ale ty bys nechtěl stát tu spolu —
vždyť já se ti věru někdy bojím
ohlédnout se vpravo k břehu dolů!
Všecky malostranské hezké holky
perou v řece punčochy, podolky,
bílé nohy v chladné vodě máčí,
sukničky si do kolenou stáčí,
a jak ku řece se nahýbají,
bílá ňadra se jim kolíbají —
hledím — trnu se zrakem upjatým —
aby čert pak na mostě byl svatým!“

V rukopise, uloženém v literárním archivu knihovny Národního musea, který se jinak textově neliší od tohoto prvního otisku, má tato báseň pod titulem „Malostranská povídka“ ještě toto věnování: Věnováno všem poutníčkům svatojanským, bohumilému V. K. Šemberovi ale zvlášť.

Svatováclavská mše.

185, 14 ani jedinkráte č] ani jedenkrát 1 2 — 185, 22
jal si čísti č 1] jal se čísti 2 — 185, 26 mladé krůčky č]
malé krůčky 1 2 — 194, 24 pískot č 1] pískot 2.

Jak to přišlo . . .

V č podtitul Malostranská humoreska a předmluva:

Vypravuju dle zápisků Adama Nevhardta, bývalého diurnisty stavovského, nyní už občana v obvodu košířského hřbitova. Měli jsme ho rádi, ano přibírali jsme ho někdy i ku svým hrám, ačkoli byl mladší a co principista ani hoden, aby hrál s námi syntaxisty. A měli jsme ho rádi, ač, kdykoli jsme šukali na lavici fizole, jel prstem až nepříslušně daleko, a kdykoli jsme hráli špačka, po každé utek, když měl kulhat.

Nevím, nechtěl-li Adam napsat touto částí paměti svých snad satiru na směr, jaký tenkrát ovládal fantasii zvláště drobné mládeže; mně do toho nic není, a kdo tenkrát byl drobný, dnes už ho to nebolí. Já dovolil sobě jen některé změny slohové. Musím totiž říci, že diurnista Nevhardt vzdor tomu, že měl zajisté výtečné vzory na elaborátech pánů radů, oficiálů a akcesistů, přece v slohu svém a způsobu vypravování setrval do své smrti na stupínku, abych tak řekl, jen zcela hrubě otesaném.

A začínají zápisky Adamovy, jakož následuje:

V 1 2 podtitul i předmluva chybí.

187, 15 lavice č 1] lavici 2 — 198, 15—16 z chytrosti zrovna d'ábelské č 1] zrovna z chytrosti d'ábelské 2 — 216, 7 a 9 Sklízet č] Sklízet 1 2.

Psáno o letošních Dušičkách.

219, 18—19 No pojď . . . vid' 1 2] *chybí č* — 220, 1 druhdy hezounkou paní Nocarovou č] druhdy hezounkou slečnu Luizi 1 2 — 223, 13—15 Byli skoro pořád . . . udusil č *na konci odstavce*] 1 2 *na začátku nového odstavce.* — 223, 29 čtverhranné čelo č 1] čtverhranné sedlo 2 (*patrně*

chyba) — 226, 1 ovdovělé již Nocarové č 1] ovdovělé Nocarové 2 — 228, 23 dosti vážný 1] velmi vážný č 2 — 228, 29 nebohý č] ubohý 1 2 — 229, 21 snivého klidu č] snivé záře 1 2 — 229, 22 zkušené přítelkyni č] přítelkyni 1 2 — 230, 14 smutně č] jako smutně 1 2 — 230, 18 přinášela divné zprávy č] přinášela mezi tím divné zprávy 1 2 — 230, 18—19 Že prý se spouštějí č] Že prý jsou spustlí 1 2 — 231, 18 Toepferová, pomocnice ku porodu č] Toepferová, *ostatek chybí* 1 2 — 231, 29 Ale jak praveno... pranic 1 2] *chybí* č — 231, 30 leží tak č] leží však tak 1 2 — 232, 1 kdybych mluvil dál. č] kdybych... Máry 1 2.

Figurky.

253, 31 myšlénky“. Moje předsevzetí č] myšlénky“, Moje předsevzetí 1 2 (*čárka a velké M správné!*) — 254, 10 ba mám č 1] an mám 2 — 255, 27 na boty č] na botu 1 2 — 256, 19—20 jen se zdvořile usmívám č 1] jen zdvořile se usmívám 2 — 258, 11 kajtánském č 1] kajetánském 2 — 267, 2 do vinárny. Schvaluju mu to. č 1] do vinárny. *Ostatek chybí* 2 — 267, 5 po jedné noze č 1] o jedné noze 2 — 279, 29 hlava mně jde tak trochu kolem č] hlava mně jde kolem 1 2 — 285, 13 bouřka č 1] bouře 2 — 285, 23 od lutristy č 1] od lutristky 2 — 286, 1 zlostí třesu č 1] třesu zlostí 2 — 288, 12 konečně č 1] skutečně 2 — 295, 18 prostě pro to č 1] pro to prostě 2 — 301, 13 zdráv č 1] zdravý 2 — 305, 22 velice č 1] více 2 (*jistě chyba*) — 308, 15 nebyl č] nebyl! 1 2 — 309, 1 hanba Vám! č 1] hanba Vám. 2 — 317, 7 skřížovali č 1] křížovali 2 — 318, 31 a já interpeluju č] a interpeluju 1 2] *spojka „a“ je v obou knižních vydáních na konci řádky, „já“ tedy mohlo vypadnout přehlédnutím.*